

Máriási Iván kiállítása elé

Annak idején, a hatvanas években, amikor a szerkesztőségek javarészt még baráti társaságok is voltak, és a lapokban megjelenő írók szívesen találkoztak kollégáikkal – meg persze a szerkesztőkkel – vendéglői asztalok mellett is, az Új Írás egy-egy estén a patinás belvárosi Százéves étteremben jött össze. Mindig ott volt velünk Masznyik Iván is (akkor még ezen a néven szerepelt, csak a hatvanas évek vége felé vette fel a Máriási nevet), és remek portrékat készített rólunk, találó karikatúrákat, de megrajzolta azt az egész társaságot is, ahogy ott ülünk borozgatva, diskurálva az asztal körül, és a folyóirat közölte is ezeket a rajzokat. Valami olyasmi volt ez, mint hajdan a lakomákon részt vevő krónikás szerepe: Iván is megörökítette az utókornak az akkori írotársadalom egy részét. Ezek a rajzok ma már dokumentum értékűek, hiszen nem mindenki maradt meg a köztudatban. Iván – hadd emlegessem így, hiszen jó barátságban voltunk – pompás karikatúrát készített Fejes Endréről, Váci Mihályról, Cseres Tiborról, Garai Gáborról, hogy csak néhányat említsek. Nagyon kedves, szolid, mondhatnám szerény ember volt, rajztömb és pipa – hirtelenjében ezt látom, ha felidézem középtermetű alakját –, csendben figyelt a társasági zsinatban, s közben járt kezében a ceruza... Tudtam, hogy tanít a Műegyetemen, docens a Rajzi és Formaismereti Tanszékén, a hogy az irodalmi lapok mellett sok más újságnak is dolgozik, tagja is volt az Újságíró Szövetségnek. A Képzőművészeti Főiskolán annak idején Bernáth Aurél és Berény Róbert tanítványa volt, rajztehetsége mellett nem lett hűtlen a festészethez sem. Láttam realista stílusú képeit, éppen ezért nagyon meglepődtem, amikor egyszer csak másfajta művekkel állt elő.

1988-ban megkért, hogy nyissam meg kiállítását a Műegyetem aulájában. A valaha elsősorban karikatúráiról ismert művész a kozmosz, valamint a létezését körülfogó, megbúvó jelenségek festője lett. Csodálattal néztem a képeit, a fiatalon csillagásznak készülő tehetség mintha visszatért volna ifjúkori álmaihoz, amelyekben az elemek: a föld, a víz, a tűz, a levegő és maga a tér titkai izgatták. Képein azt láttam, és látom ma is, hogy az ősanyag születése, formálódása, bomlása, újrárendeződése, az elemek együttléte, egymásra hatása izgatta, mindezeknek ritmusát érezte, és a végtelenségben gomolygó vagy éppenséggel

a parányi, mikroszkopikus térben kerengő, a világnagy méreteket kicsiny mintákban megisméltető mozgásokat látta és tárta elénk.

Úgy vélem, hitt a világegyetem megbonthatatlan harmóniájában. Legalább is számomra ezt sugallják a művei. Ezt festette, a Földet az űrrakéta fedélzetéről szemlélő, a tengermélyben otthonos, a mikrokozmoszban járatos ember élményét közli, tudományos és lírai ihletettségekben, művészetté lényegítve. A világegyetem szerelmese belelátott a galaxisban lezajló kataklizmákba, a távolban és közelben lezajló születésekbe és pusztulásokba, a szüntelen anyagváltozásokba. A hatás mégsem sokkoló, nem hűti szívünket az ismeretlentől való jéges félelem, sőt! Amint nézzük a műveit, inkább harmónia tölt el, mint például a hatalmas méretű, geometrikus szerkezetű „Kozmosz” gobelin variációit szemlélve, melyek a Mindenség mélyén rejtőző Rendet sugallják. A festő gondolata, hogy a természet, a kinti és a bennünk létező egy és oszthatatlan.

Portrékról beszéltem az elején: ezek a képek is azok, a látható és a láthatatlan világunk, létezésünk portréi. Czóbel Béla azt mondta: „Ami előttem van, az csak egy látszat. Minél tovább nézem, annál gazdagabb lesz a látásom, és olyan dolgokat veszek észre, amit amikor kezdtem, nem láttam. Nem a látszat érdekel, hanem ami körül, mögötte van.” Ez persze egy impresszionista művész vallomása, de mégis eszembe jut, ha Máriási képeit nézem. Ő aztán igazán a látvány mögé lát. Sőt, olyat lát, amit mi az egyszerű tekintetünkkel nem láthatunk. A csillagvilágot, vagy a mikroszkóp alatt lévő egyetlen cseppben is megmutató titkokat.

Van-e valami különbség egy tájkép, egy portré és az olyan művek között, mit Máriási képei? Szerintem nincs, mert a festészet határa végtelenül tág, a lényeg, hogy a művész valamit ki akar és ki tud fejezni a világ lényegéből, és ez egyenlő értékűvé teszi a műveket. Máriási hajdani karikatúrái, realista tájképei és a kozmosz kavargását ábrázoló képei mind az élet élményének kifejezései.

Megtiszteltetésnek veszem, és örülök, hogy régi barátom kiállításának megnyitóján itt lehetek, emlékezhetek rá, felidézve rokonszenves alakját, az irodalmi asztaltársaságunk hangulatát, amelynek mindig kedves vendége volt.

Szakonyi Károly